

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

۲۰۲۶/۰۶/۰۹

آصف بهاند

د لنډيو اصلي منابع خلک دي

۴۲مه برخه

لنډی، د ثبتولو ستونزه

۳۸۴مه برخه

د لنډيو دوي نوي ټولگي:

څه موده مخکې گران عزيز نايبي د خپلو دايمي همکاريو په لړ کې د لنډيو دوي ټولگي د دي لهپاره راته راولېرلي چې که ما د لنډيو د ټولگو په لړ کې نه وي معرفي کړي، نو درنو لوستونکو ته به يې وروپېژنم. د يادو ټولگو نومونه په لاندي ډول دي:

۱ - ټپي،

۲ - لنډی، مصري، ټپي،

له بناغلي نايبي نه ما وپوښتل چې دا ټولگي دي له کومې پټې راومونډلي؟

ده راته وويل:

چې د زلمی شهباز په نامه يې کوم ټولگيوال دی چې په کاندا کې ژوند کوي او په فرهنگي کارونو کې فعال دی، د هغه په مرسته يې د لنډيو دا ټولگي پيدا کړي دي. ما هيله ورنه وکړه چې که کولای شي بناغلي شهباز وپوښته چې هغه څنگ د لنډيو دا ټولگي پيدا کړي دي؟ بناغلي شهباز په فرهنگي مينې سره د يادو ټولگو د پيدا کولو جريان يلکلی و او د نايبي صاحب دېهم کورودان وي چې هغه معلومات يې ما ته راولېره.

زه دلته د لنډيو د يادو ټولگو په باب د بناغلي زلمی شهباز معلومات له تاسو درنو لوستونکو سره شريکوم:

«دلته په کاناډا کې د افغانان ليکوالانو او څېړونکو له خوا «د افغان ليکوالانو ستراتيژيک مرکز» تر عنوان لاندي د وڅاپ گروپ جوړ شوی دی. په دغه گروپ مي د نړۍ له گڼو هېوادونو نوموتي ليکوالان را ټول شوي او د افغانستان مېشتو ليکوالانو تر څنگ په کې گڼ ليکوالان ليکني، ليکلي اثار، فرهنگي، ديني، طبي، ټولنيز او دغه راز علمي خپاره شوي کتابونه او مالومات رډي چې ټول گډونوال ترې گټه پورته کړي. د «ټپي او لنډی» تر عنوان لاندي دا پي ډي اف شوي ټولگه هم په

د پاڼو شميره: له 1 تر 6

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاري ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړيکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de

يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله ليکنه له راليرو مخکې په خپر و لولئ

کې اېښودل شوي وه او ما هم خپل موبایل ته را کوزه او بیا می له تاسو سره شریکه کړه. هر کتاب او په تېره بیا د لنډیو ټولګه خپل ځانګړی ارزښت لري او دا د افغان ولس د زړه خواله او د ښادۍ او غم ډېر پراخ موزون انځور دی چې د ولس له خوا ولس ته وړاندې شوی او یا وړاندې کېږي. د دې ترڅنګ به هرو مرو نیمګړتیاوې هم لري چې دا د لنډیو د را ټولونکي په پوهه او وړتیا پورې اړه لري؛ په دې مانا راټولونکي باید په لنډۍ پوی وي او د لنډیو ارزښت وتللی او و ارزولی شي. له دې پرته به دا فرهنگي هڅه کومه مطلوبه پایله تر لاسه نه شي کړای. که په لوی لاس هم د لنډیو د تخریب لپاره نا متوارني او ناموزونو یا د افغاني ټولني له فرهنگ، تاریخ او هېوادنیو ګټو سره په ټکر کې د لنډیو په نامه یو څه راورل شوي وي، دا هڅې یې هم رسوا کېږي. ځکه اوس په نړیواله کچه د لنډیو پر ارزونو ژورې او پراخې څېړنې روانې دي چې په دې کې له نقد را نیولې او د لنډیو تر هر اړخیز انځور او ارزونو پورې. لنډه داچې لنډۍ د پښتون ولس شاعري ده او په دې کې نه څوک جعلګاري کولای شي او نه هم کومه تېروتنه.»

او اوس هم تر بحث لاندې د لنډیو دوي ټولګې:

۱ - ټپي،

خپرنډوی: اوربل:

د لنډیو دا ټولګه هېڅ ډول پېژندنه نه لري، مقدمه یا لومړنۍ خبرې چې د کتاب په باب معلومات وړاندې کوي په کې نه شته؛ کتاب د پي ډي اف په بڼه خپور شوی دی. یوازي د کتاب په پیل کې داسې لیکل شوي دي:

«ټپي»

د پښتو لنډیو دغه ټولې برخې په هالنډ کې ګران او پښتون دوسته ورور سید شېر احمد له سره کمپوز کړي دي چې د اوربل پانې چلونکي ورڅخه منډویه دی او د لازیات بریالیتوب په هیله ئې یو.

د اوربل کارکونکي ډله»

ما د لنډیو دا ټولګه ترپایه له نظره تېره کړه، ډېره سلنه لنډۍ یې زما له پاره تکراري دي. که د یادي ټولګې لنډۍ په ځیرسره ولوستل شي، په دې ټولګې کې ډېرې شکلي او محتوایي تېروتنې شته دي چې د لنډیو له شکلي دایرې یا جوړښت نه سرغړونې یې بللای شو. دغه راز د ټولګې په ځینو لنډیو کې محتوایي تېروتنې هم رامنځته شوي دي چې د لنډیو د دې ټولګې په تنظیم کې د نه پاملرنې بېلګې یې ګڼلې شو. دې تېروتنو د ټولګې ارزښت او وزن راکم کړی دی. د شکلي او محتوایي تېروتنو څو مثالونه یې په لاندې ډول دي:

۱ - ارام د زړه می پرې و نه شو

که می له سرو سترګو ویني توپومه (د ټولګې پنځم مخ)

د دې لنډۍ په دویمه مصرع کې تېروتنه دا ده چې دا مصرع دولس هجا ده، که د «سترګو» له کلمې نه وروسته یو «نه» ورزیات کړو، لنډۍ سمه بڼه غوره کوي. سمه بڼه یې باید داسې وي:

که می له سرو سترګو نه ویني توپومه

۲ - اس به می ولي مستي نه کا

چې سفر ته د جانان په لوري ځینه (د ټولګې شپږم مخ)

په دې لنډۍ کې هم د دویم نیم بیټي یوه هجا کمه ده که یوه هجا په یوه ځانگړي ځای کې ورزیاته شي لنډۍ به سمه بڼه غوره کړي، که داسې ولیکل شي، لنډۍ به سمه بڼه غوره ولري:

اس به مې ولې مستي نه کا
چې بیا سفر ته د جانان په لوري ځینه

۳ - اشناچې ما سره په خولا وی
زه دغمانانو دلمسون څه پروا لرمه (د ټولگې لسمخ)

د دې لنډۍ دویم نیمبیټی پنځه لس هجا دی، د «غمانانو» په کلمه کې دوی هجاوي اضافه راوړل شوي دي.

لنډۍ د شکلي جوړښت له مخې دوه ویشته هجاوو نه جوړه ده (لومړی نیمبیټی نهه سیلابه او دویم نیمبیټی ديارلس سیلابه) په لنډۍ کې که یوه هجا وراضافه شي، سخته گي رامنځته کېږي او د لنډۍ د تعریف له دایره نه وزي. بڼه مثال یې دا کېدای شي چې: لنډۍ د سترگې مثال لري، که په سترگه کې لږ گرد هم ورننوزي، شدید عکس العمل بڼي.

د دې لنډۍ سمونه داسې کېدای شي چې که د «غمانانو» پرځای «غماز» راوړل شي، د لنډۍ هجاوي سمېږي او د سمې لنډۍ بڼه غوره کوي. دا یې هم سمه بڼه گڼل کېدای شي:

اشناچې ما سره پخلا وي
زه د غماز د لمسون څه پروا لرمه

۴ - اشنا دتورلحدبندې شو
ځکه تورتم جهان رناراباندې شونه (د ټولگې لسمخ)

دا لنډۍ د بڼې یا شکل له مخې سمه ده، خو په معنی کې ستره تېروتنه رامنځته شوي ده، کله چې د چا اشنا مري او د گور ته ځي پر مقابل لوري چې گران دی، پر هغه باندې رڼا ورځ تورتم کېږي، خو د دې لنډۍ په دویم نیمبیټي کې راغلي دي چې زما اشنا مړ شو نو پر ده باندې تورتم جهان رڼا ورځ شوه «ځکه تورتم جهان رناراباندې شونه»

د دې لنډۍ سمه بڼه باید داسې وای:

اشنا د تورلحد بندې شو
ځکه رڼا جهان تورتم راباندې شونه

۲ - لنډۍ، مصری، ټپي:

دا ټولگه ما د لنډیو د لومړي ټوک (لنډۍ، د ثبتولوستونزه) په ۳۵ - ۳۷ مخو کې په تفصیل سره معرفي کړې ده. دا یې لینک دی:

<http://www.afghan-german.net/upload/Tahlilha PDF/bahand a landy de saptawlostonz a ketab4.pdf>

دا هم د دې برخې لهپاره څو راټولي شوي لنډۍ:

نور پرېلی راختل پرېږده
زه درنه کډه باروم، وطن پرېږدمه
د چا له زړه نه څوک خبر دي
د تشې خولې خدا خو هر سړی کوينه
د بېلتونه ډار راته ولاړ دی
هره خبره مي رنگ تکزير تېښتوينه
د يار مي غټې، غټې سترگي
ځکه مي غټې، غټې اوښکي پرمخ ځينه
د زړه په وينو به يې ساتم
د يار غمونه ميلمانه راغلي دينه
د نيمې شپې ديدن دي نه کريم
د گوجر لوري، پلار دي سپي ساتلي دينه
دي کي يادونه د جانان دي
دا خړي خاوري مدام ځکه ښکلومه
د ياراني مي ورته ووي
جينی تر کوره پوري ځي ښيري کوينه
د لمونځ دوعا کي راته يادشوي
حق دي ښېرا دي، زه دوعا درته کومه
د يار ديدن راپاندي بندشو
لکه چي بند د علي پور په جيل کي يمه
زړه مي خوږېږي، زړه دي خوږ شه
په نيمه لار کي له چا پاتې شي مينه
زما د يار په شان څوک نه شته
دونييا مي چان کره، اوس اسمان ته پسي ځمه
راشه د ميني بڼ ته راشه
ازغي به زه خورم، گل به تا ته درکومه
راځه راځه وطن ته راشه
سپوره به زه خورم، غوره تا ته درکومه
راځه، راځه وطن ته راشه
سترگي پر لار درته له ډېري مودي يمه
په تور کميس کي گناه نه شته
گناه جلی کي ده چي رنگه بنگه ځينه

پټ به د زړه دردونه تېر کړم
بي غوره يار ته به ونه وایم حالونه
پرون په خوا کې راسره و
نن يې په خپل لاس پر مزار گلونه ږدمه
پيغور مي خپل لالي ته ورکړ
که ته پښتون يې، ما درخپله کړه مينه
په تا به کوم محفل اباد وي
ماته ډاکټر د خوب گولۍ ليکلي دینه
په حسابونو نه پوهېږم
زه به حساب به مينه تاسره کومه
په نيمه شپه تپه در لېږم
زه د سبا په هيله نه يم، مړ به شمه
پاران دې لس ورځې ورپورې
نه مي بچي شته، نه د خوابښې کره ځمه
ترڅو چې زه به درده نه شم
نصیب يې مېشه په به درده زړه خوبونه
که د زړه حال درته بيان کړم
قسم په خدای که رانه واخلې قدمونه
کال دې پوره شو، هېر مي نه شوي
دا چا ويل چې وخت شکلونه هېروينه
لږه دې ما ته مخامخ شي
ما سره کړې وعدې ولي ماتويڼه
لالیه څه گټه دې وکړه
د لښکر مخکې، مخکې تلې، کونډه دې کرمه
لالی ناروغ پرېستر پروت دی
له خپلو روغو اندامو کرکه راځينه
مچو په زوره درنه اخلم
بيا دې راپرېږده لالاگان چې مړ مي کينه
ما په خوارو موندليه ياره
د خلکو خولي دې رانه څنگه بېلويڼه
مودې دې وشوي چې رانغلي
ورکه لالیه، انتظار دې وخورمه

ملک خو نه یې چې نخري کړې
ساده سړی یې، ناز مې وره، ناز به دې ورمه

جانانه راشه توره وکړه
پلار مې د سر سودا له بل سره کوینه

جانانه دوه قدمه کېږده
د پښو خاپوڼه خو دې وران کرل پارانونه

شل کاله وشول، پرې مینیم
جانان وای: نوې یارانې ده، ښه به شینه

سترگې دې بیا رابنکاره نه کړې
پرېږده چې مړ دې د لیدو په ارمان شمه

یاره رامنډه که، اختر دی
راغړې وزه چې پوره شي ارمانونه

ولی د سترگو تاوان درکړم
څوک چې مین وي، هغه تل لارې څارینه

همدا نن راشه دیدن وکړه
سبا به سړې سترگې ولار یې، نه به یمه

نور بیا

د لیکوال نورې لیکنې په لاندې لینک کې لوستلای شئ:

<http://afghan-german.com/tahLiLha/EditAutor.aspx?95>

د پاڼو شمېره: له 6 تر 6

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلېکنې د لیکنیزې بڼې پازوالې د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په څېر و لولئ